

УДК 811.11(477)

Неля Світлик



ГЕРМАНІСТИКА В УКРАЇНІ

У статті авторка аналізує процес зародження, сучасний стан і перспективи розвитку германістики в Україні як суспільно-наукового явища, характеризує основні вектори наукової та культурної співпраці між університетами сучасної України та Німеччини.

Ключові слова: германістика, Україна, організації германістів, вектори співпраці, процеси глобалізації.

В умовах глобалізаційних процесів у світі та налагодження транскордонного співробітництва України, інтерес до вивчення іноземних мов, культур та традицій помітно виріс, особливо серед української молоді. Євроінтеграційний вектор розвитку нашої держави ставить вимоги перед сучасним суспільством, і насамперед наукою і освітою залучатись до світового наукового й освітнього дискурсу, переймати світові досягнення задля прогресування вітчизняної освіти, науки та культури. Але всі ці процеси не можливі без вивчення іноземних мов. Безумовно у світі, в тому числі в Україні, першість займає англійська мова, визнана мовою науки. Однак не втрачається інтерес і до іншої іноземної мови – німецької.

Німеччина як держава робить все для того, щоб забезпечити німецькій мові гідне місце в Україні як іноземної мови. Шляхом тісної співпраці між культурними та науково-освітніми установами України і Німеччини, налагоджується культурний і науковий обмін між країнами, що сприяє посиленню ролі німецької мови в Україні. Отже, спробуємо окреслити основні вектори наукової і культурної співпраці та процес зародження германістики в Україні як суспільно-наукового явища.

Германістичні студії в сучасній Україні ведуть свій початок ще з часів проголошення незалежної України і мають міцні традиції в освітніх процесах держави. Особливо це твердження стосується системи вищої освіти. Сучасна германістика представлена кількома паралельно діючими організаціями, що своєю діяльністю репрезентують різні сфери німецькомовних зацікавлень. Першою германістичною організацією в Україні стала – Асоціація українських германістів [4, с. 308], що з 1993 р. діє на факультеті іноземних мов Львівського університету імені Івана Франка. Асоціація українських германістів (АУГ) – всеукраїнська громадська організація, яка об'єднує германістів, викладачів вищих навчальних закладів, училищ, учителів німецької мови загальноосвітніх шкіл та студентів-германістів. Засновником спілки стала ініціативна група шанувальників німецької мови й культури в Україні на чолі з доцентом кафедри німецької філології Т. М. Комарницькою [4, с. 309].

Поштовхом для створення АУГ була пропозиція Карла Фішера, співробітника Гете-інституту в Мюнхені, створити організацію, яка б сприяла поширенню німецької мови та культури в Україні. Ця ідея відразу знайшла широку підтримку серед учителів німецької мови та германістів України. За їхнього активного сприяння, та безпосередньої підтримки тогочасного ректора ЛНУ імені Івана Франка, професора Вакарчука Івана Олександровича кафедри німецької філології, факультету іноземних мов, де спілка отримала свою прописку, 1 жовтня 1993 р. було створено Асоціацію українських германістів.

Сьогодні АУГ охоплює понад 400 членів, які представляють усі регіони України. Завдяки координаторам спілки, які працюють в 24 областях України, у

м. Києві та Республіці Крим (зараз не відомо яка доля цього регіонального утворення), підтримується тісний контакт із членами АУГ. Головну мету об'єднання вбачає в пропаганді якісного викладання та навчання німецької мови, в підготовці та підвищенні кваліфікації кадрів для викладання німецької мови в Україні, в сприянні міжкультурним контактам в Україні та поза її межами [4, с. 309].

Своїм безпосереднім завданням АУГ вважає репрезентацію інтересів навчальних закладів, у яких викладають німецьку мову, надання фахової допомоги вчителям, викладачам і студентам-германістам, підвищення рівня викладання німецької мови, вдосконалення системи підвищення кваліфікації вчителів і викладачів німецької мови, пропаганду викладання німецької мови у школах, вищих навчальних закладах і поза ними, налагодження на регіональному рівні контактів між закладами з викладанням німецької мови, співпрацю в українських та міжнародних проектах.

Процеси глобалізації, які проходять у сучасному світі, змушують активізувати роботу, щоб забезпечити гідне місце німецької мови як іноземної в Україні. Завдяки співпраці з Міністерством освіти і науки України, Міжнародною спілкою вчителів німецької мови (IDV), дійсним членом якої АУГ є з 1995 р., Німецькою службою академічних обмінів (DAAD), з Австрійською службою академічних обмінів у Львові (OeAD) АУГ докладає максимум зусиль, щоб зберегти й розширити позиції німецької мови й культури в Україні, забезпечити їй гідне суперництво з іншими мовами.

З цією метою Асоціація регулярно проводить низку заходів: щорічні науково-практичні конференції АУГ, зокрема, у 2006 р. – у Львівському, у 2007 р. – у Донецькому, у 2008 р. – у Тернопільському, у 2009 р. – у Чернівецькому, у 2010 р. – у Львівському, у 2011 р. – в Ужгородському національних університетах. 19-та конференція АУГ проходила у 2012 р. в Одеському національному університеті імені І. І. Мечнікова. У 2013 р. міжнародна конференція у Львові “Begegnungen zwischen der Ukraine und den deutschsprachigen Ländern in Literatur, Sprache und Kultur” [4, с. 309].

Зовсім нещодавно АУГ провів семінар з підвищення кваліфікації на тему “SPRACHE, POLITIK UND SPRACHENPOLITIK”, який відбувся у ЛНУ імені Івана Франка (факультет іноземних мов) 15–16 березня 2018 року. Також Перша міжнародна наукова конференція в межах інституційного партнерства германістів (GIP) між кафедрою германістичної лінгвістики та лінгводидактики (Рурський університет у Бохумі, Німеччина) і кафедрою германської філології та перекладу (Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна), що проходить за сприяння Німецької служби академічних обмінів (DAAD) на тему “Германські мови в міжкультурному контексті (лінгвістика, переклад, лінгводидактика)”. Конференція відбулася 17–18 травня 2018 року.

У рамках наукових конференцій проходять Круглі столи з проблем викладання та вивчення німецької мови, на які запрошують провідних германістів України і світу, директорів шкіл з поглибленим вивченням німецької мови, перекладачів, представників німецькомовних організацій в Україні. Асоціація видає журнал “Німецька мова як іноземна” (“Deutsch als Fremdsprache in der Ukraine”). Журнал виходить двічі на рік, особливо цікавою є рубрика “Aktuelles Helft” Головний редактор – декан факультету іноземних мов ЛНУ імені Івана Франка, доц. Сулим В. Т.). Організація також бере активну участь у міжнародних конференціях, проектах, в організації та проведенні конкурсу на звання кращого вчителя німецької мови, Днів німецької мови в Україні, учнівських олімпіад з німецької мови, конкурсів серед студентів та учнів, які вивчають німецьку мову [4, с. 309].

Окрім популяризації німецької мови в Україні, АУГ докладає зусиль для популяризації української мови і культури за межами України. Цьому сприяють міжнародні проекти (видання літератури про Україну німецькою мовою), (до прикладу мова про етнографічне видання “*War einmal Galizier*” – “Була собі Галичина” – зібрано інформацію про мови регіону, традиції, релігії, народи і т. д.). Організують та проводять також наукові конференції у співпраці з німецькими та австрійськими університетами, Німецьким, Австрійським та Швейцарським посольством, фондом Ганнса Зайделя (Німеччина).

Паралельно діє в Україні і в принципі конкурує організація германістів “Українська спілка германістів вищої школи (УСГВШ), створена при Київському національному лінгвістичному університеті. УСГВШ – це поєднання фахівців вищих навчальних закладів у галузі лінгвістики, літератури, історії, матеріальної і духовної культури німецькомовних держав і народів. Українську Спілку Германістів вищої школи було створено за ініціативою ректора КНЛУ професора Галіка Ісаковича Артемчука і за активної підтримки керівника Київського бюро ДААД пана М. Зандшюпа 14 травня 2004 року. Першим президентом Спілки обрано професора КНУ ім. Тараса Шевченка д-ра філологічних наук, завідувача кафедри теорії і практики перекладу Тараса Романовича Кияка. З 2009 року керує Спілкою д-р філологічних наук професор кафедри германської і фіно-угорської філології імені професора Г.Г.Почепцова Олена Іванівна Стеріополо (КНЛУ). Також діє досить розгалужена система регіональних організацій.

Головну мету роботи УСГВШ вбачає у координації роботи кафедр німецької мови вищих навчальних закладів України, спрямованої на формування професійно орієнтованої міжкультурної комунікативної компетенції студентів – майбутніх фахівців з німецької мови. Працюючи над виконанням цієї мети, Спілка вивчає та розповсюджує такі методи викладання, які не тільки забезпечують глибоке володіння німецькою мовою, але й стимулюють незалежність мислення, суджень та дій у поєднанні з професійними вміннями та соціальною відповідальністю.

Активна позиція членів Спілки щодо наукової і педагогічної діяльності проявилася в тому, що за останні роки захищено багато кандидатських і 5 докторських дисертацій. Доценти і професори офіційно опонують на захистах кандидатських і докторських дисертацій, консультують магістрантів, аспірантів, докторантів. Відомі професори (проф. Долгополова Л. А., Кияк Т. Р., Огуй О. Д., Приходько А. М., Пилипенко Р. Є., Стеріополо О. І.) не лише постійно читають лекції у багатьох вищих навчальних закладах України, але й є членами спеціалізованих вчених рад по захисту дисертацій, а також входять у редакційні колегії провідних наукових видань [5, с. 104].

За період функціонування Спілки вийшло 7 номерів наукового журналу “Германістика в Україні” (*Germanistik in der Ukraine*), якому надано статус фахового, де публікуються результати наукових дисертаційних досліджень. Лише за останні 4 роки у збірнику “*Germanistik in der Ukraine*” надруковано статті 36 професорів, докторів наук, з них 8 професорів є представниками наукової еліти Німеччини, вийшли друком також статті, написані 84 кандидатами філологічних наук, доцентами різних вищих навчальних закладів України. Кількість статей, опублікованих членами УСГВШ, дорівнює 146. 26 статей написані українськими науковцями-дослідниками, які не є членами УСГВШ [5, с. 104].

Проведено також дванадцять наукових конференцій під егідою УСГВШ, видано збірники матеріалів цих конференцій. Відкрито Інтернет-сайт спілки (germanistika.at.ua), який своєчасно висвітлює інформацію про життя Спілки. Вийшло з друку також 8 номерів Інформаційного бюлетеня УСГВШ.

У березні 2012 р. в рамках Міжнародної науково-практичної конференції “Die Ukraine und die Welt: Dialog der Sprachen und der Kulturen“, яка відбулася у КНЛУ, проведено засідання секції “Germanistik in der Welt und in der Ukraine”. Члени УСГВШ також брали участь у XV Міжнародній конференції IDV-IDT “Deutsch von innen, Deutsch von außen”, яка відбулася у м. Больцано (Північна Італія) в 2013 році і в якій взяли участь 2500 викладачів і вчителів німецької мови з усього світу [5, с. 105].

Кафедри вищих навчальних закладів приділяють першорядне значення забезпеченню навчального процесу власними навчальними матеріалами нового покоління, які розробляються з орієнтиром на інтенсивну комунікативну методика. За роки активної співпраці членів Спільки підготовлено та видано з відповідним грифом МОН України доволі велику кількість навчальних посібників, точну цифру яких сьогодні неможливо встановити. І тут визначну роль виконує інформаційний Бюлетень УСГВШ, в якому тричі (а іноді й чотири рази на рік) висвітлюється інформація про нові підручники і посібники, що видаються в Україні.

При Спільці германістів успішно працює Центр тестування НПУ імені М. П. Драгоманова у співпраці з Тест ДаФ-Інститутом м. Бохум. Тут проходять тестування студенти всіх вузів Києва і області, а також інших міст України, і навіть бажаючих із закордону (Молдова, Грузія, Швейцарія) з метою взяти участь у стипендіальних програмах ДААД, або, щоб продовжити навчання в Німеччині, Австрії чи Швейцарії [5, с. 106].

Германістика в Україні представлена також й історичними товариствами. Так, 23 червня 2011 року – в Україні створено Раду німців України. Голова – Володимир Лейан. Мета – розвиток культури, освіти, вивчення німецької мови, соціальні проекти, реабілітація, архівно-пошукова допомога, підтримка дослідження з історії німців, партнерство між містами Німеччини та України, міжнародні молодіжні обміни тощо. За підтримки Федеративного уряду Німеччини організовуються німецькі центри зустрічей, де вичають німецьку мову та історію.

Германісти України мають підтримку міжнародних організацій, особливо в Німеччині та Австрії. І Асоціація українських германістів і Спілька германістів вищої школи є зареєстрованими в Міжнародній асоціації німців, котра дає відповідне фінансування. Практика німецьких університетів у пошуку інститутів – партнерів, є широко поширена і в Україні. Значну частину германістичних студій фінансує Фонд Ганса Зайделя. В Україні. Зокрема, в Ужгороді поширеними є Центри вивчення німецької мови, за підтримки і Партнерства Гете-Інституту. Вони є офіційними акредитованими партнерами Німецького культурного центру “Гете-Інститут в Україні”, де проводять також іспити на отримання сертифікатів відповідного рівня.

Отже, як бачимо, практика просування в Україні німецької мови як іноземної є доволі вдалою і приносить свої наукові й освітні результати. Партнери німецьких університетів і наукових установ сприяють обміну студентами та науковою елітою, впливають на культурне і освітнє середовище в нашій державі. І безумовно всі ці процеси позитивно впливають на Україну, яка рухається шляхом до євроінтеграції.

Список використаних джерел

1. Молода германістика України між традицією та новаторством: зб. тез ХХІ конф. Асоц. укр. германістів, 31 жовт. – 1 листоп. 2014 р. / ред.: А. Й. Паславська, Б. В. Максимчук, Х. Ю. Назаркевич; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, Нім. служба акад. обмінів, Асоц. укр. германістів, Ун-т ім. Ф. Александера. Львів: ПАІС, 2014. 67 с. 2. Німецькі поселенці в Україні: історія та сьогодення. Київ-

Миколаїв, 2006. Серія “Україна: історія і сучасність”. Вип.1. 416 с. 3. *Озуй О. Д.* Історія лінгвістичних учень: Провідні германісти України. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2011. 124 с.

4. *Паславська А.* Асоціація Українських германістів у Львові // Вісник Львівського університету. Серія історична, 2013. Випуск 49. С. 308–310. 5. *Стеріополо О. І.* Українська спілка германістів вищої школи (УСГВШ) – координатор з академічних інтересів фахівців з німецької мови // Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія “Філологічні науки”. Мовознавство. № 1. 2014. С. 104–108. 6. *Die Lwiwer Germanistik in der Ukraine: Innensichten-Ausensichten-Dissertations vorhaben/* – Peter Lang-Verlag: Frankfurt-am-main, 2011. 225 s.

Неля Свитлык

ГЕРМАНИСТИКА В УКРАЇНЕ

В статтє автор анализирует процесс зарождения, современное состояние и перспективы развития германистики в Украине как общественно-научного явления, характеризует основные векторы научного и культурного сотрудничества между университетами современной Украины и Германии.

Ключевые слова: германистика, Украина, организации германистов, векторы сотрудничества, процессы глобализации.

Nelya Svitlyk

GERMAN STUDIES IN UKRAINE

In the article the author analyses the origin, the current state and prospects of the German studies development in Ukraine as a socio-scientific phenomenon, she describes the main vectors of scientific and cultural cooperation between the universities of modern Ukraine and Germany.

Keywords: Germanistics, Ukraine, German organizations, vectors of cooperation, processes of globalization.